

AQRALI XI HAĠA ĠDIDA, QALTILHA

Novella miktuba minn Clare Azzopardi

Preżentazzjoni mtellgħa minn Wilma Galea

- ❖ X'tifhem b'sigriet?
- ❖ Għandek xi sigriet?
- ❖ Lesta li xi darba tikxfu dan is-sigriet ?
- ❖ Għaliex taħseb li persuna tasal tikxef xi sigriet?
- ❖ X'jista' johloq kxif ta' sigriet?
- ❖ Dan huma kollha mistoqsijiet li l-għalliema tista' tagħmel biex tohloq diskussjoni bħala introduzzjoni għal din in-novella.
- ❖ Permezz tat-twegibiet ser johorgu hafna punti validi li jgħinu l-istudenti jifhmu aħjar il-kontenut ta' din in-novella li huwa msejjes fuq kxif ta' sigriet.

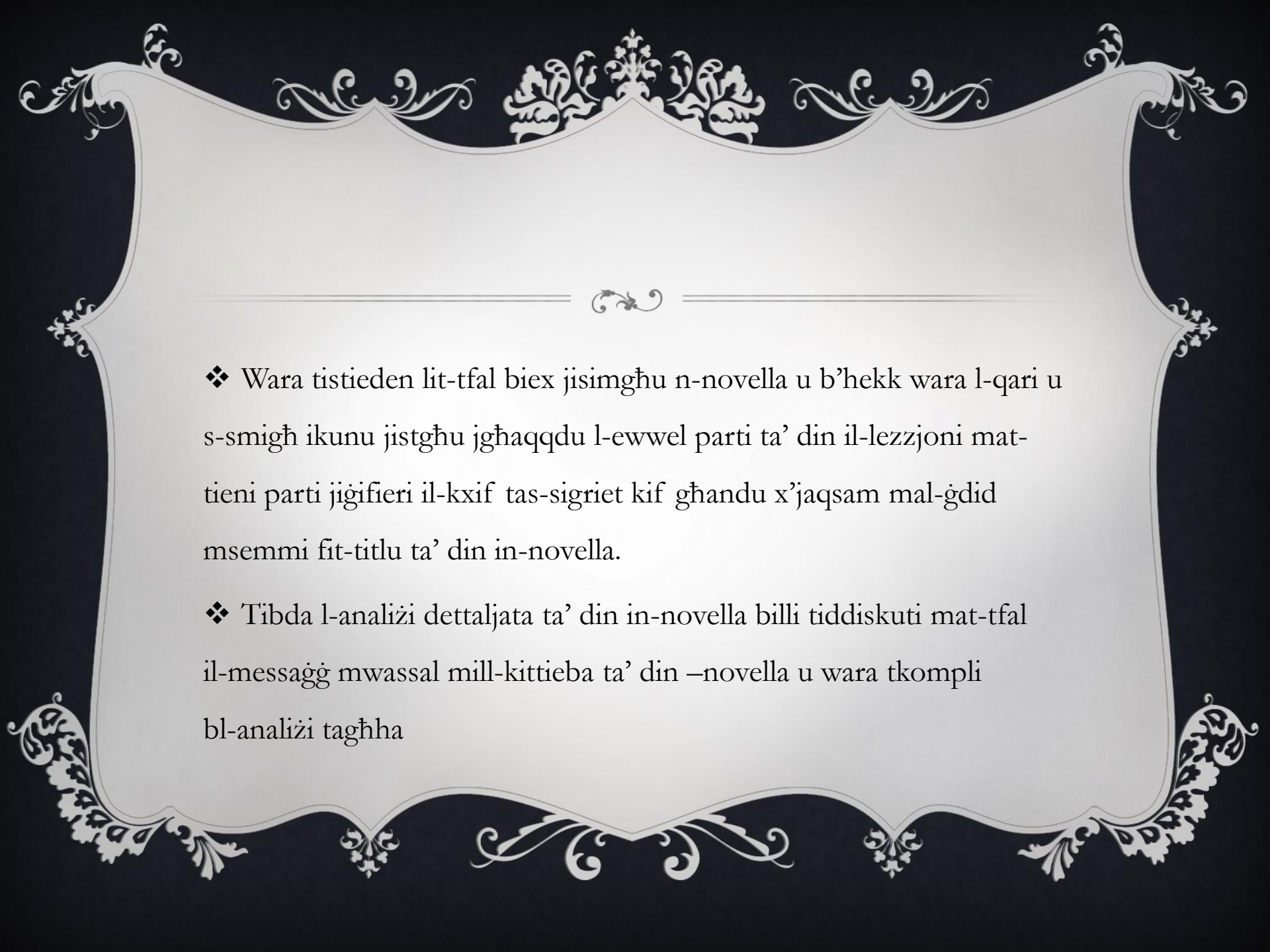
❖ Wara li tkun saret din id-diskussjoni u semgħet jista' jsir analiżi tat-titlu 'Aqrali xi haġa ġdida fejn l-għaliema tista' tiegħaf fuq iż-żewġ kelmiet ċavetta ; **Aqrali** u **ġdida**

❖ Issaqsi lit-tfal biex janalizzaw il-kelma aqrali f'kuntest grammatikali u bil-mod il-mod toħroġ mat-tfal l-effett li jista' joħloq l-imperattiv .

❖ Wara tanalizza flimkien mat-tfal il-kelma 'ġdida' billi ssaqsi xi kwalitajiet tista' toħroġ għall-bniedem li jixtieq il- 'ġdid'?

❖ Permezz ta' din it-twegiba ser joħorġu haġna kwalitajiet mill-karattru prinċipali ta' din in-novella.

❖ Wara tistieden lit-tfal biex jisimghu n-novella u b'hekk wara l-qari u s-smigh ikunu jistghu jghaqqdu l-ewwel parti ta' din il-lezzjoni mat-tieni parti jigifieri il-kxif tas-sigriet kif ghandu x'jaqsam mal-gdid msemmi fit-titlu ta' din in-novella.

❖ Tibda l-analizi dettaljata ta' din in-novella billi tiddiskuti mat-tfal il-messagg mwassal mill-kittieba ta' din –novella u wara tkompli bl-analizi taghha

IL-MESSAĠĠ TA' DIN IN-NOVELLA

BI FTIT RIKONOXIMENT,
KURAĠĠ U HILA, IL-MARA
KAPAĊI DAQS RAĠEL
FIS-SOĊJETÀ

L-ISTORJA FIL-QOSOR

❖ Tiftaħ bi **prolessi** fejn Lina, il-protagonista tiftaħ il-kaxxa bil-kotba li kienet ilha moħbija taħt il-maduma tal-keċina. In-narratriċi tieqaf hemm, ma jgħidilniex x’kien fiha dil-kaxxa. Għalissa s-sigriet mhuwiex mikxuf għalkollox kemm għall-qarrej kif ukoll għall-protagonista ta’ din in-novella. Il-bidu – il-ftuħ tal-kaxxa huwa mument magiku- dak li ser iġib bidla sħiħa kemm f’ħajjet Lina, kemm fil-qasam tal-letteratura.

❖ Tkompli b’**analessi** fil-passat, lura meta Lina twieldet u trabbiet f’dinja ta’ kotba. Ommha welldet qalb il-kotba, gewwa d-dar tagħhom stess. Hawnhekk qisu l-awtrici digà qed tippreparana għar-rabta sħiħa li ser ikollha din Lina mal-kotba.

❖ Għandna deskrizzjoni tajba u dettaljata tal-ħanut u l-istamperija fejn kienu jippubblikaw il-kotba omm u missier Lina. Dan kien eżatt mad-dar tagħha.

❖ Meta Lina kibret aktar saret tħobb u tinteressa ruħha fil-kotba u anke fil-kompożizzjoni tagħhom. Il-proċess tal-pubblikazzjoni tgħallmitu weħedha mingħajr ebda għajnuna.

❖ Fid-diskors dirett li jseħħ lejn nofs din in-novella, bejn Lina u missierha johroġ ċar u b'mod assolut il-kuntrast li jeżisti bejn Lina u missierha fuq livell ta' ħsieb.

❖ L-istorja tkompli b'omm Lina, Stella li waslet fl-aħħar ta' hajjitha. Matul dawn il-jiem naraw permezz ta' diskors dirett, kemm kien hemm relazzjoni qawwija u soda bejn dawn il-membri tal-familja. Naqraw b'liema mħabba u dedikazzjoni Lina ħadet ħsieb lil ommha, u l-omm min-naħa tagħha minkejja bla saħħa, turrakkonta lil bintha rakkonti mill-gwerra 'l hawn kif ukoll tikxef is-sigriet li kienet ilha żżomm dawn l-għexieren ta' snin.

❖ Jintlaħaq il-klajmaks ta' din in-novella bil-kxif tal-kaxxa sigrieta taht il-maduma tal-kcina fejn insiru nafu x'kienet 'id-dinja maqfula f'kaxxa ċkejna'

❖ Wara l-mewt tal-omm u tal-missier ħajjet Lina tieġu żvolta oħra fejn tiddeċiedi li tibda tikteb permezz tal-'lapes' li qabdet. Hawnhekk nassistu għall-antiklajmaks ta' din –novella. Il-lapes li jissimbolizza l-kitba .

❖ It-tmiem huwa miftuħ għal bosta interpretazzjonijiet. Jista' jkun li Lina qabdet il-lapes u bdiet tirranga dawn il-kotba żgħar li kellha mifruxin quddiemha biex tagħmilhom aħjar? Dan għaliex aktar kmieni stqarret 'ma ħassithomx jimpressjonawha' u għalhekk bdiet tikteb b'dak li dejjem ħolmot dwaru'. **Jew**

❖ Lina tant ħassitha mħegga meta qrat kitbiet ta' nisa oħra li ispirawha biex tibda tikteb hija wkoll? Hu x'inhu n-novella tagħlaq bix-xewqa ta' Lina titwettaq.

L-ISTIL TAL-KITBA

- ❖ Din in-novella hija deskrittiva kif ukoll riflessiva.
- ❖ Miktuba fit-tielet persuna femminil fejn in-narratrici rappreżentata minn Lina hija dik il-mara li rnexxielha tagħmel hoss fil-letteratura bil-kontribut siewi u prestigjuż tagħha.
- ❖ Id-deskrizzjoni hija tassew rikka u mirquma fejn l-awtrici titfa' mudelli figurattivi, espressjonijiet Maltin bħal idjomi kif ukoll użu frekwenti ta' partċipju passiv , biex ikompli jikkumplimenta u jsaħħaħ aktar id-deskrizzjoni.
- ❖ Ċertu deskrizzjonijiet huma tant dettaljati li Azzopardi tinkorpora fihom is-sensi kollha. Dan jidher l-aktar fil-kxif tal-kaxxa li hemm miktub fl-ewwel parti u rrepetuta b'izjed dettall lejn nofs in-novella.

*‘Il-pannu kien hrax daqs sandpaper ġdida. Hi u tfarfar it-trab minn fuqu
hassitu jigirfilha subġhajha twal u mqarqça. Fil-ġnub kien ftit inqas
aħrax. Fil-qiegħ kien aktar bellusi. Kellha buttuna çkejna minn fejn
tinfetaħ swiedet. Zammitha f’idejha ġhajjena u bir-rabja li hasset
telġhetilha fawra li hammritilha widnejha u haddejha. Kif setgħet
tahbilha? Kif qatt ma qaltilha b’xejn? .....Għalqet ġhajnejha għal ftit
sekondi bil-kaxxa f’hoġorha. .. Fethet il-buttuna, semgħetha tfaqqa.
Beżgħet li ma ssibx dak li kellha ssib. Riħa t’umdità telgħet għal
imnifsejha u daħlet sa grizmejha. Qaħqħet tnejn u żammet in-nifs għal
ftit waqtiet bħallikioku l-istorja kienet hasditha .*

❖ Il-kitba hija waħda komtemporanja. Dan nistgħu narawh bl-użu ta' kliem barrani li n-narratriċi tinkludi fis-silta.

❖ Il-kitba hija mexxejja u xi kultant biex ma żżommx il-qarrej fil-għama jew fir-riskju li jintilef, Azzopardi tagħti tagħrif siewi u bżonjuż kif ukoll konċiż mingħajr tidwir ta' kliem. Dan narawh meta tikteb fuq il-proċess ta' pubblikazzjoni ta' ktieb li hija ssejjahlu wkoll 'kompożizzjoni'. Tagħti tagħrif fuq kif wara l-gwerra l-letteratura Maltija kompliet tiffjorixxi u ssemmi wkoll x'kien is-sehem tal-Akkademja kif ukoll tagħti lista ta' awturi Maltin li wiegħbu għal din is-sejha.

❖ Azzopardi kemm-il darba tagħmel mistoqsijiet rettorici sabiex tpoġġi lill-qarrej fuq l-istess livell ta' ħsieb ta' Lina u biex ukoll tikkrea dak is-suspens għal dak li għadu ġej.

❖ Użu ta' diskors dirett biex tanima aktar il-kitba u tużah ukoll biex tqaxxar sew il-karattri tal-missier, ta' Lina kif ukoll ta' ommha. Id-diskors dirett huwa bżonjuż biex taqta' mill-monotonija tal-istess kitba u żżomm aktar il-qarrej .

❖ Xi kultant ukoll hemm użu ta' puntini li Azzopardi tuża biex tinvolvi aktar il-qarrej u forsi tipprowa kemm jista' jkun telimina ċertu passività .

L-AMBJENT

❖ L-istorja hija ambjentata f'soċjetà sterjotipata, patrijarkali fejn il-missier (raġel) għandu rwol dominanti, il-vuċi tiegħu hija dik awtoritarja, huwa dak li jiddeċiedi u jieħu r-riedni f'idejh filwaqt li l-mara u l-membri l-oħra tal-familja jridu jbaxxu rashom u joqogħdu għall-kelma tiegħu, mingħajr tlissin u ebda forma oħra ta' protesta.

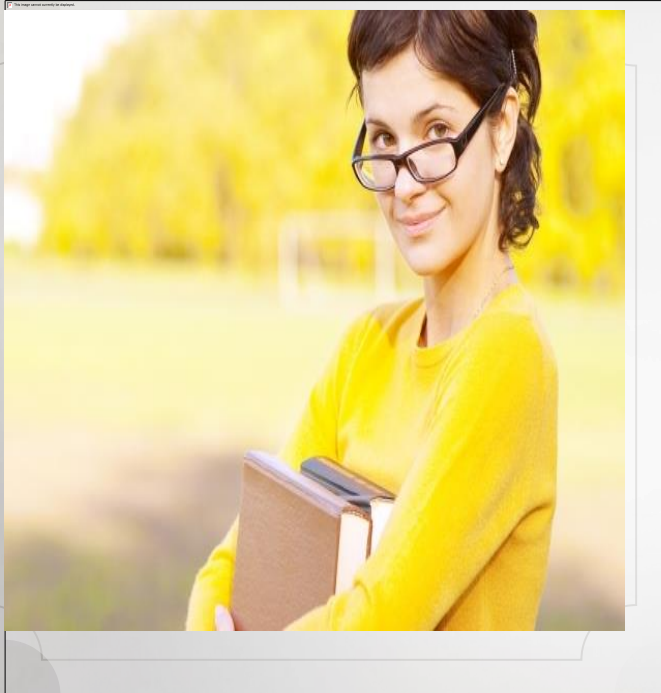

IL-KUNTRAST

- ❖ Din hija novella b'kuntrast assolut bejn il-ġdid u l-qadim. Il-ġdid li diġà huwa introdott fit-titlu, huwa rrapprezentat minn Lina u ommha li t-tnejn kienu kurjużi, għatxana u lesti biex jiskopru aktar fuq 'id-dinja tal-kotba' tant li fl-aħħar Lina għamlet il-pass mixtieq minnha dik li tibda tikteb.
- ❖ Il-karattru ta' Stella, omm Lina kien pjuttost kuntrastanti. Fuq sodda tal-mewt, minkejja li saħħitha ħallietha, min-naħa l-oħra sabet biżżejjed energija biex tirrakkonta stejjer lil bintha minn wara l-gwerra 'l hawn.

❖ Qabel it-tluq tagħha minn din id-dinja, ħasset il-bżonn li tikxef is-sigriet li kienet ilha għorr għal bosta snin. Dan setgħet għamlitu bħala sens ta' liberazzjoni għaliha u anke biex turi lil bintha li hi kienet tal-istess fehma bħalha dwar awturi nisa Maltin?

❖ Kuntrast ieħor u li joħroġ huwa bejn Lina u missierha Maurice li jirrappreżenta l-qadim, dak li kien 'jirrifjuta n-nisa' għax kien jemmen f'soċjetà patrijarkali.

IL-KARATTRI : LINA

Il-karattru ta' Lina jiżviluppa bil-mod il- mod tul ir-rakkont. Lina tirrappreżenta karattru partikolari (bil-pregġi u d-difetti) u realistiku meħud mill-ħajja ta' kuljum. Aktar ma naqraw aktar jibdew jinkixfu kwalitajiet sbieħ f'dan il-personaġġ li jqarreb ħafna lill-qarrej lejh/a.

❖ Kwjeta (‘għexet ħajja kwjeta bla ebda tiżjin’), ta’ fommha sieket imma titkellem meta hemm bżonn, ma tiddejjaqx turi l-fehma tagħha. Dan nistgħu narawh fil-konfrontazzjoni li kellha ma’ missierha lejn in-nofs tan-novella fejn tgħid lil missierha ‘Jinteressani tgħid iva lil xi hadd ġdid’,

‘igifieri biex jinbidlu l-affarijiet trid tmut int’

Hija differenti minn bniet oħra. Tixtieq issir taf u mxennqa għall-ġdid.

❖ Hija progressiva – tixtieq timxi maż-żminijiet u temmen fl-
emancipazzjoni, li ż-żmien igib it-tibdil tiegħu. Danakollu huwa
mistqarr fin-novella ‘Lina xtaqet biss taqra xi haġa ġdida’.

❖ Ma tafx iżżomm sigriet infatti meta skopriet li ommha kellha
sigriet haditha ftit bi kbira sakemm irragunata sew għaliex

‘Lina ma tiftakarx li qatt kellha iżżomm sigriet matul hajjitha.

‘ma kinitx xi haġa faċli għaliha tifhem kif xi hadd seta’ jżomm f’qalbu
sigriet mhux daqshekk eċċitanti’

❖ Il-familja hija kollox għaliha, kien hemm ħafna mħabba u rispett.

Dan narawh mill-mod kif hadet hsieb lil ommha matul l-ahhar granet ta' ħajjitha. Hawnhekk ukoll il-qarrej jingibed aktar lejn Lina għax tinkixef kwalità tassew sabiħa.

‘Lina tisma’ fis-skiet filwaqt li taħslilha bil-bicċa niedja u shuna’

‘ddawwarha daqqa fuq ġenb u daqqa fuq ieħor’

Tlibbisha l-ħarqa’

‘U Lina nsiet il-ħanut, l-istemperija ċkejna.....’

•Bniedma kapaċi u ma taqtax qalbha. Il-kapaċità narawha meta ‘kibret uriet lil ommha u lil missierha li tmexxi mhux il-ħanut biss imma anki l-istamperija’

‘....tifla li tiflaħ għax-xogħol metikoluż, paċenzjuż li jirrikjedi ktieb mill-bidu sal-aħħar.

Minkejja li kien hemm differenzi fil-mod kif jaħsbuha l-missier u l-bint, naraw li Lina stenniet il-mewt ta’ missierha biex tibda tikteb.

❖ Id-dinja tal- kotba kienet taffaxxinaha tant li spiċċat biex iżżewġet lill-ktieb li kien kollox għaliha. Hija kienet taqra kull ġeneru ta' kitba , lokali u anki Ewropej 'u daqqa rumanz twil, jew inkella rumanzett, xi kultant xi novella, daqqiet oħra poeżija. Daqqa bil-Malti, inkella bit-Taljan, xi kultant bl-Ingliż, daqqiet oħra bil-Frañċiż'

❖ Il-ktieb kien il-kumpann ta' ħajjitha 'dejjem magħluqa f'xi ktieb',
'imbagħhad tfarfret sew u ngħalqet f'dinja ta' kotba bħal skeletru magħluq f'tebut'

❖ Ma kinitx iżżomm ruħha u ma kellha l-ebda interess li tiżżewweġ. Ma kinitx tagħmel għall-flus u kienet taħdem fil-ħanut bla heda u mingħajr protesta għax kien xogħol li kienet tħobb tagħmel mill-qalb. Hawnhekk tinkixef kwalità oħra pożittiva li gġiegħel lill-qarrej ikabbar aktar l-ammirazzjoni lejn dan il-personaġġ.

' ma kinux il-flus li jdaħħlu, jew il-ħinijiet twal li jikkomponu pagna wara l-oħra...'

MISSIER LINA: MAURICE

Karattru sekondarju li jirrappreżenta l-qadim f'din in-novella. Huwa konservattiv, iħalli kollox kif inhu ladarba kollox miexi sew. Reżistenti ħafna għall-bidla u l-ġdid ibeżżgħu. Infatti kien jirrifjuta lil dawk in-nisa li kienu jiġu fil-ħanut tiegħu għax kien jemmen li huma inferjuri u mhux ser jaslu 'jbigħu' bħall-irġiel.

-
- ❖ Maurice jirrappreżenta l-vuċi awtorevoli, il-vuċi maskili li tikkmanda u tiddeċiedi hija biss fil-familja. Fid-diskors dirett naraw li kemm-il darba jsikket u juża ton ta' kmand lejn bintu 'tghollix leħnek ma' missierek' u 'dawn affarijiet li jien niddeċidhom'.
- ❖ Kien jemmen fi sħiħ li l-għajta tal-mara ma twassal imkien, ma tidwix u hija inferjuri 'X'taħseb int mhux se jagħmilna sinjuri'.

❖ Xtaq hafna li jkollu iben biex imexxi n-negozju żgħir li kellu però naraw li xorta wahda xewqtu twettqet ghax 'kien fortunat bizzejjed biex irabbi tifla li tiflah ghax-xogħol metikoluż.....li jirrikjedi ktieb'

❖ Ihobb lill-familja tiegħu, infatti lejn l-aħħar meta l-omm timrad huwa jirrassenja ruħu u jhalli lilu nnifsu jintefa bil-mod il-mod sakemm imut. Jaqa' f'solitudni kbira u l-vuċi awtorevoli tiegħu ma tibqax tinstema'. Hawnhekk qisu qed naraw żvilupp fejn ir-raġel bil-mod iċedi u jhalli lill-mara titkellem u tgħid l-opinjoni tagħha mingħajr interferenza.

'Missierha baqa' mleflef sew fil-kutra . . . jistenna s-sulfarina taqbad hdejh. Forsi talab it-talba tal-maħfra mill-ktieb tat-talb u kant sagru għal hajja aħjar ...?'

OMM LINA: STELLA

Mara li toqghod għal dak li jgħid
żewġha , ubbidjenti , tagħlaq
għajnejha però fl-istess hin tagħmel
fattiha jew dak li jidhrilha li huwa
tajjeb jew siewi. Irnexxielha
tippubblika bil-moħbi ta' żewġha 45
ktieb miktuba minn awturi nisa. Dan
kien is-sigriet tagħha li rnexxielha
żzomm għal 45 sena sħaħ.

❖ Qabel ma mietet iddecidiet li tikxef dan is-sigriet lil bintha biex tillibera l-kuxjenza tagħha kif ukoll biex turi lil bintha li hija kienet bħalha, taħsibha bħalha u temmen fil-progress għalhekk permezz tal kxif ta' dan is-sigriet, wiegbet il-mistoqsijiet kollha li kienu jimirħu f'moħħ Lina.

❖ F'dan il-punt tal-qari l-omm u l-bint jitpogġew fuq l-istess binarju. It-tnejn kienu jemmnu fil-progress (gdid) u li l-mara tista' tagħti l-kontribut tagħha fis-soċjetà li maż-żmien qiegħda u trid tinbidel.

IL-KTIEB

Il-ktieb jilgħab rwol essenzjali fil-plott ta' din in-novella. Jagħmel parti importanti fil-ħajja tal-familja ta' Lina.

Huwa l-għajxien tal-familja ta' Lina però huwa l-kumpann ta' Lina li hu biss rnextielu jolqtilha qalbha tant li ddecidiet li tiddedika ruhha għalih.

ESPRESSJONIJIET MALTINU VOKABULARJU IEĦHOR

❖ Xi idjomi Maltin inklużi f'din in-novella għat-tlaħhim tal-kitba

mghawġa ganc

ħakmu l-genn

tibghathielha tajba

purċissjoni tfal

trodd is-slaleb

għal idejha

tfarfret ftit

ma kienx xortih tajba

għamel f'qalbu

tiftaħ ħalqha

Xi kliem barrani

gass, kuker, sandpaper, kabord, tistrumblaha, jikkomponu,

.....

TERMINI LETTERARJI

❖ Similitudini

Pannu aħrax daqs sandpaper

Kamra qisha l-ħarifa

Bħal skeletru magħluq f'tebut

Qisu munzell tiben f'rokna

Personifikazzjoni

idejha għajjena

Fawra li hammritilha widnejha u haddejha...

Metafora

Trabbiet minn fuq xkaffa għal oħra

Nghalqet f'dinja ta' kotba

Magħluqa f'dinjietha

Dinja ta' kotba ckejkna

Jistenna sulfarina taqbad hdejha...

❖ Epizewski

Ittra ittra

Vers vers

Antiteži

Hanut ċkejken ħdejn dar ċkejna.... Il-kmamar mifqugħa u l-manuskritti jigru.

Ripetizzjoni

Tal-kelma **ktieb** tul ir-rumanz kollu.

Kien **hanut** imiss eżatt mad-dar. **Hanut** ċkejken ħdejn dar ċkejna.

Hanut tal-kotba

Mistoqsijiet rettorici. Li t-wegiba tagħhom jasal għaliha l-qarrej

Kif setgħet taħbili? Kif qatt ma qaltli b'xejn? Kif lanqas hajra pa? Kemm il-wiehed irrifjutajt? Jigifieri biex jinbidlu l-affarijiet trid tmut int? Tgħid anke hu kien qed jistenna xi haġa għdida?

Ewfemizmu

Stella għalqet għajnejha u straħet

Hallieha huwa wkoll

Patos

Jinholoq element ta' patos meta missierha xtaq li jkollu tifel u hawnhekk jista' jiskatta l-ħsieb li missierha dejjem ittratta lil Lina u rabbieha ta' tifel?

❖ Ironija

L-immagni kurjuża tal-ktieb li Nina ~~‘l-habba gozz’~~ deffset f’halq Stella waqt li qed twelled lil Lina. Dan il-ktieb hu intitolat talb u Kant Sagru għal hajja ahjar. Ir-raguni għala Azzopardi għażlet it-titlu ta’ dan il-ktieb hija miftuħa għall-interpretazzjoni. Jista’ jkun li trid twassal sens ta’ ironija biex turi l-influwenza tal-knisja fuq il-familja Maltija. It-tul tal-isem tal-ktieb jkompli jżid l-ironija u jenfasizza l-fatt li hu intenzjonalment barra minn postu f’din iċ-ċirkostanza. Lejn tmiem tan-novella jerga’ jissemma din id-darba għat-‘talba tal-maħfra’ li hemm fih (Meħuda minn *Holoq* ta’ David Aloisio)

TEMI LI TITTRATTA

L-imhabba u r-rispett bejn il-familja

L-ugwaljanza bejn is-sessi

Il-generation gap li jinhass bejn membri tal-familja.

Id-determinazzjoni tal-mara.

TMIEM